

Mbrojtja e Liqenit të Ohrit

“DREJT NJË QEVERISJEJE TE PËRBASHKËT TË TRASHËGIMISË NATYRORE DHE KULTURORE NDËRKUFITARE TË RAJONIT TË LIQENIT TË OHRIT”

NË KËTË NUMËR

- 1** Parathënie e Ministrit të Turizmit dhe Mjedisit, Blendi Klosi
- 2** Shqipëria dorëzon dosjen e nominimit të Liqenit të Ohrit
- 3** Komponentët kulturore të Dosjes së Nominimit të Liqenit të Ohrit
- 4** Intervistë me Venera Domin, Ambasadore/Delegacioni i përhershëm i Shqipërisë në UNESCO
- 5** Album me 50 fotot fituese të konkursit #OurLakeOhrid
- 6** Intervistë me Nikola Paskalin, një nga fituesit e konkursit fotografik
- 7** Portret/ Jeta e përditshme e një peshkatari në Pogradec
- 8** Si po ruhet trofta e Liqenit të Ohrit
- 9** Mali i Thatë, Pllaja a Pusit- kthehet në destinacion dimëror
- 10** Intervistë me Eduard Shalsin, deputet i parlamentit shqiptar
- 11** Liqeni i Ohrit në mediat e huaja
- 12** Botim/ Perspektivat e bashkëpunimit ndërkufitar për pasuritë botërore

Është kënaqësi të ndajmë me lexuesin dhe publikun lajmin për paraqitjen e Dosjes së Nominimit të liqenit të Ohrit, më 1 Shkurt 2018, nga Ministria e Turizmit dhe Mjedisit dhe Ministria e Kulturës së Shqipërisë.

Liqeni i Ohrit, një ndër liqenet më të vjetër të botës në Europën Juglindore dhe një nga zonat me rëndësi për biodiversitetin, njëkohësisht një nga vendbanimet më të vjetra njerëzore në kontinent është tashmë zyrtarisht kandidat si Zonë e Trashëgimisë Natyrore dhe Kulturore në UNESCO.

Kjo zonë gëzon disa statuse mbrojtëse si Zonë e Mbrojtur e kategorisë V, Peizazh i Mbrojtur dhe pjesë e Rezervës Ndërkufitare të Biosferës për Shqipërinë dhe ish Republikën Jugosllave të Maqedonisë. Pjesa maqedonase e Liqenit (dy të tretat e territorit të Liqenit të Ohrit), është futur tashmë në listën e UNESCO-s prej vitit 1979, si zonë e trashëgimisë botërore me vlera të ndërthurura për të dy komponentët natyrorë dhe kulturorë.

Pas një pune tre vjeçare dosja e kandidimit që evidenton vlerat e pamohueshme natyrore dhe kulturore të liqenit është tashmë në Qendrën e UNESCO-s në Paris, në pritje të miratimit nga Komiteti i Trashëgimisë Botërore.

Pjesë integrale e dosjes së nominimit është suplementi i Planit të Menaxhimit të Rajonit të Liqenit të Ohrit, që do të kontribuojë në ruajtjen e trashëgimisë natyrore dhe kulturore të zonës, duke siguruar, bashkëpunuar dhe shkëmbyer eksperiencat në kontekst ndërkufitar.

Gjejmë rastin të falenderojmë të gjithë bashkëpunëtorët dhe kontribuesit në këtë proces, i cili do të rrisë vlerat turistike të zonës së Liqenit të Ohrit dhe më gjerë në kontekstin e ruajtjes së biodiversitetit dhe natyrës së zonës.

Sinqerisht,

Blendi Klosi

Ministri i Turizmit dhe Mjedisit

parathënie

Shqipëria dorëzon dosjen e saj të nominimit për rajonin e Liqenit të Ohrit

Procesi i përgatitjes së propozimit për listimin e pjesës shqiptare të rajonit të liqenit të Ohrit si zonë mikse e trashëgimisë natyrore dhe kulturore si zonë e trashëgimisë botërore të UNESCO-s e ka zanafillën e tij që në vitin 2011 me shprehjen e interesit nga qeveria shqiptare, nëpërmjet Ministrisë së Mjedisit të asaj kohe për përfshirjen e pjesës shqiptare të Rajonit të Liqenit të Ohrit në listën e UNESCO, si një ekstension i pjesës maqedonase të këtij rajoni të listuar si Zonë e Trashëgimisë Botërore e UNESCO në vitin 1979. Dy të tretat e territorit të Liqenit të Ohrit (pjesa maqedonase e Liqenit), është futur tashmë në listën e UNESCO-s si zonë e trashëgimisë botërore me vlera të nderthurura mikse për të dy komponentët natyror dhe kulturor.

Në vitin 2015 nisi zbatimi i projektit IPA ndërkuftar "Drejt një qeverisjeje të përbashkët të trashëgimisë natyrore dhe kulturore ndërkuftare të rajonit të Liqenit të Ohrit", për një periudhë 30 muaj, që u zbatua nga UNESCO në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit dhe Ministrinë e Kulturës për të asistuar qeverinë shqiptare për arritjen e këtij objekti.

Projekti synon të adresojë të gjithë faktorët kryesorë që prekin rajonin përmes identifikimit dhe ruajtjes së aseteve kryesore natyrore dhe kulturore të Rajonit të Liqenit të Ohrit, si dhe përmirësimin e bashkëpunimit dhe menaxhimit ndërkuftar të kësaj zone. Projekti konsiston në dy komponentë kryesorë:

1. Përgatitjen e suplementit të planit të menaxhimit të zonës së mbrojtur fokusuar në zonën e propozuar për tu përfshirë në zonën e trashëgimisë natyrore dhe kulturore UNESCO të Rajonit të Liqenit të Ohrit

2. Përgatitjen e dosjes së aplikimit për përfshirjen e zonës në UNESCO si zonë mikse e trashëgimisë natyrore dhe kulturore dhe si ekstension i pjesës maqedonase të rajonit të Ohrit me një sipërfaqe prej 11,378.6 ha.

Përgatitja e dosjes së nominimit të rajonit të Liqenit të Ohrit për në UNESCO si dhe suplementi i Planit të Menaxhimit do të kontribuojë në ruajtjen e trashëgimisë natyrore dhe kulturore të zonës, duke siguruar, bashkëpunuar dhe shkëmbyer eksperiencën në kontekst ndërkuftar. Në këtë mënyrë, Liqeni i Ohrit do të marrë vizibilitetin e duhur për t'u promovuar si një zonë me vlera natyrore dhe kulturore për turistë vendas dhe të huaj.

Gjatë kësaj periudhe është realizuar hartimi i draftit të suplementit të planit të menaxhimit i cili do të jetë dhe pjesë përbërëse e dosjes së nominimit në UNESCO. Ky suplement, pas kalimit të të gjithë fazave ligjore të konsultimit me palët e interesuara, është miratuar me Urdhër Ministri Nr. 292, datë 28.09.2017 "Për miratimin e suplementit të Trashëgimisë Botërore të Planit të Menaxhimit të "Peizazhit të Mbrojtur Ujor/Tokësor Pogradec".

Për të facilituar procesin e shkrimit të Dosjes së Nominimit MTM u asistua nga një grup prej tre ekspertësh të fushës së natyrës dhe kulturës. Grupi i ekspertëve në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit, Ministrinë e Kulturës, Institutit të Monumenteve të Kulturës, Agjencinë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura dhe Bashkinë Pogradec, plotësuan dosjen e nominimit dhe hartat respektive gjatë periudhës Janar - Gusht 2017.

Një draft i dosjes së nominimit u dorëzua pranë zyrës së UNESCO-s më 30 Shtator 2017, që ishte afati për dorëzimin vullnetar të një drafti të avancuar, për të mundësuar komente të mundshme paraprake, të cilat erdhën në fund të muajit shtator dhe janë reflektuar plotësisht në versionin final bashkëlidhur.

Dosja e Nominimit së bashku me hartat dhe Anekset respektive u dorëzua pranë Qendrës së Trashëgimisë Botërore të UNESCO-s në Paris me anë të një letre të bashkëfirmosur nga të dy ministrat respektive: Ministrit të Turizmit dhe Mjedisit dhe Ministrit të Kulturës nëpërmjet ambasadores znj. Domi, në datën 1 Shkurt 2018.

Komponentët kulturore të Dosjes së Nominimit të Liqenit të Ohrit

Propozimi për zgjerim ndërkuftar të pasurisë botërore "Trashëgimia Natyrore dhe Kulturore e Rajonit të Ohrit" përfshin në thelb pjesën shqiptare të rajonit të liqenit të Ohrit brenda të cilës shtrihet gadishulli i Linit dhe vija breg liqenore në veri të kufirit maqedonas, burimet e Drilonit dhe burimet ujore që i lidhin ato me sitin pasuri botërore në pjesën maqedonase "Trashëgimia Natyrore dhe Kulturore e Rajonit të Ohrit". Ky zgjerim i propozuar shtrihet tërësisht në Bashkinë e Pogradecit. Ai përfshin të dy komponentët (natyror dhe kulturor) ashtu si dhe pasuria botërore në pjesën maqedonase. Në komponentin kulturor, vlerat e trashëgimisë kulturore të pasqyruara në dosjen e kandidimit përfshijë monumentet e kulturës të shpallur, peizazhin tradicional rural të Linit dhe gjetjet arkeologjike edhe ato më të fundit të nën-ujit të identifikuar falë gjurmimeve përgjatë bregut të Liqenit. Ndikimi i ateleve rajonale të mjeshtrave të mozaikut dhe pikturës gjatë periudhës së hershme të krishterë është gjithashtu një vlerë që e lidh propozimin e zgjerimit me pasurinë e trashëgimisë botërore të Maqedonisë. Teknologjia prehistorike e ndërtimit të banesave (vendbanimet palafite) karakteristike për këtë zonë është një dëshmi e lidhjes së ngushtë mes njerëzve dhe Liqenit. Teknikat tradicionale të ndërtimit të shtëpive të zhvilluara në zonën bregdetare formësuan gjatë kohës ansamble të ndërtesave të ndryshme të banimit, të lidhura këto me elementë natyrorë të peizazhit. Qendra historike e Pogradecit dëshmon gjithashtu shembuj të ndryshëm të arkitekturës vernakulare të shekullit të 20-të. Në pasqyrimin e vlerave të trashëgimisë kulturore vëmendje i është kushtuar gjithashtu trashëgimisë shpirtërore dhe traditave të trashëguara në rajonin e propozuar. Bashkekzistenca e kulturave të ndryshme është një nga asetet më të mëdha të zonës. Vlerat kryesore përfshijnë vepra artizanale tradicionale të tilla si ndërtimi i anijeve dhe gdhendjet dekorative të drurit, gdhendja tradicionale e gurit, punimet e gjilpërave, endja e shportës, qëndisja, etj. Qyteti i Pogradecit si "qyteti i poetëve", duke qenë qytet i lindjes së poetit Lasgush Poradeci, piktorët Anastas Kostandini (Taso), Gjergji Lako, Gentian Zeka, Vangjo Vasili dhe Ilir Dhima, dhe fotograf Vangjel Cici. Zona njihet gjithashtu për kultivimin e bimëve të ndryshme lokale dhe për prodhimet e kulinarisë si djathrat, mjalti, vera dhe pijet, çajrat bimorë dhe bimët mjekësore tradicionale pasuria e të cilave plotësohet me gatimet tradicionale si "Tavë e peshkut", "Çorba e peshkut", "Lakrori", "Korani me Arra", etj.

Intervistë

Venera Domi, Ambasadore/Delegacioni i Përshërshëm i Shqipërisë në UNESCO

Znj. Domi, ju morët në dorëzim nga Ministria e Turizmit dhe Mjedisit dosjen e Nominimit për pjesën shqiptare të Liqenit të Ohrit. Cilat janë hapat që do të ndiqen në vazhdim?

Po, në darkën e datës 31 janar 2018, mora në dorëzim dosjen elektronike të kandidimit për pjesën shqiptare të Trashëgimisë natyrore dhe kulturore të Liqenit të Ohrit dhe rajonit të tij. Dosja, në 3 kopje të printuara dhe një kopje elektronike, u dorëzua zyrtarisht më datë 1 shkurt 2018, brenda afatit zyrtar, në Qendrën e Trashëgimisë Botërore të UNESCO-s.

Delegacioni i përshërshëm i Republikës së Shqipërisë pranë UNESCO-s do të vijojë dialogun me Qendrën e TB dhe institucionet e tij këshëllimore (IUCN, ICOMOS, ICCROM) për të lehtësuar procesin e vlerësimit të dosjes sonë. Duke qenë se kjo dosje është përgatitur në kuadër të procesit të asistencës që në konceptim (Upstream Process) të Qendrës së TB dhe dosja është përgatitur në bashkëpunim dhe asistencën e 3 institucioneve këshëllimore të UNESCO-s, të cilat edhe do ta vlerësojnë, parashikoj një proces relativisht të thjeshtë dhe miratim pa debat nga Komiteti i TB në qershor-korrik 2019.

Cilat janë afatet që Komiteti i Trashëgimisë në UNESCO të miratojë përfundimisht zgjerimin e pasurisë së Rajonit të Liqenit të Ohrit me pjesën shqiptare

Ecuria e dosjeve të kandidimit ka një kalendar të mirëpërcaktuar nga paragrafi 168 i Udhëzuesit Operacional mbi Zbatimin e Konventës së Trashëgimisë Botërore. Ai parashikon me hollësi hapat dhe afatet. Konkretisht, deri më datë 1 mars 2018, Qendra e TB do të shqyrtojë dhe vlerësojë nëse dosja e paraqitur është formalisht e plotë dhe do të informojë vendin tonë nëse e pranon. Vetëm dosjet e vlerësuara formalisht të plota, dmth që i përmbajnë të gjitha dokumentet e përcaktuar nga Konventa, i dërgohen për vlerësim institucioneve këshëllimore dhe eventualisht do të shqyrtohen nga Komiteti i TB në vitin pasardhës, në këtë rast në vitin 2019, në sesionin e 43-të të Komitetit të TB, i cili mbahet zakonisht në periudhën qershor-korrik të çdo viti. Në vijim, deri në maj 2019 institucionet këshëllimore përkatese vlerësojnë dojen dhe eventualisht zhvillojnë edhe vizita vëzhguese në terren. Gjatë kësaj periudhe, informacion shtesë e plotësues mund të paraqitet, nëse është e nevojshme.

Në maj 2019, gjashtë javë përpara fillimit të sesionit të rradhës së Komitetit të TB, Organet Këshëllimore do të paraqesin vlerësimin për dosjen dhe rekomandimin për Komitetin e TB.

Me marrjen e vlerësimit dhe rekomandimit, vendi mund të paraqesë pranë Qendrës së TB, Presidentit të Komitetit të TB dhe Institucioneve Këshëllimore kërkesën dhe agumentimin e tyre për ndreqjen e gabimeve faktuale që mund të gjenden në vlerësimin e UNESCO-s. Në qershor-korrik zhvillohet sesioni i radhës i përvitshëm i Komitetit të TB, i cili merr në shqyrtim dosjet e kandidaturave dhe vendos për to. Vendimet (si dhe rekomandimet) mund të jenë: Të Mos Regjistrohet, Të Ripunohet, Të shtyhet, ose Të Regjistrohet.

Siç e kam thënë edhe më lart, parashikoj që i gjithë ky proces të jetë relativisht i lehtë për vendin tonë dhe dosja të marrë vlerësim pozitiv dhe rekomandimin për t'u regjistruar në Listën e TB.

Çfarë përfitimi do të sjellë për rajonin e Liqenit të Ohrit në pjesën shqiptare, regjistrimi i kësaj pasurie në UNESCO?

Regjistrimi një siti në Listën e TB të UNESCO-s është një moment

Venera Domi në UNESCO

me rëndësi për trashëgiminë kulturore dhe natyrore të një vendi. Përveç vlerësimit dhe promovimit të vlerave natyrore e kulturore të vendit që rrjedh prej këtij regjistrimi, që është mëse e kuptueshme, çdo regjistrim shënon edhe një hap të mëtejshëm në mbrojtjen e tyre, pasi konventa parashikon standardet më të larta për mbrojtjen dhe promovimin e trashëgimisë kulturore e natyrore.

Përveç kësaj, arsyeja që të gjitha shtetet palë të konventës rëndin dhe luftojnë për shtimin e siteve në listën e TB, është fakti se ky regjistrim ofron mundësitë më të mira për një zhvillim të qendrueshëm të zonës së regjistruar dhe të gjithë vendit në përgjithësi. Natyrisht, kjo është vetëm një mundësi, pasi i takon shtetit që regjistron, që të gjejë mënyrat më të përshtatshme për të përfutur nga mundësitë e pafundme të zhvillimit që ky regjistrim siguron. Por vendi duhet të tregohet i mençur dhe krijues. Një tjetër avantazh është se regjistrimi në listën e TB krijon mundësinë e zhvillimit ekonomik të banorëve të zonës së regjistruar. Konkretisht, një nga përfitimet pothuajse automatike është rritja e turizmit në zonë. Sot industria e turizmit është mjaft e lidhur me listën e TB dhe regjistrimet e reja në të.

Rritja e turizmit lidhet ngushtësisht me zhvillimin e hotelerisë, artizanatit dhe industrive kulturore e kreative, agro-turizmit, etj. Ajo krijon gjithashtu një potencial të madh për krijimin e licencave me përfitim ekonomik, për produkte bujqësore, blegtorale apo të peshkimit, etj., të cilat lidhen ngushtësisht me zonën.

Por kjo nuk duhet konsideruar si një zgjidhje magjike e problemeve. Sigurisht, do të ketë rritje të turizmit, do të ketë më shumë interes për produktet artizanale dhe ushqimore të rajonit, më shumë industri kulturore e kreative, por shkalla e përfitimit prej tyre varet shumë nga aftësitë që do të tregojnë autoritetet vendore dhe qendrore, por edhe vetë komunitetet për të përfutur sa më shumë nga ky oportunitet. Pra, regjistrimi krijon potenciale. Shkalla e përfitimit prej tyre varet nga aftësitë vendore. Megjithatë, në rrejtin e siteve të TB ka shumë përvoja pozitive nga të cilat mund të përfitohet dhe më të cilat mund të bashkepunohet për zgjidhje të suksesshme. UNESCO po përpiqet të transformojë sitet e TB në laboratorë të zhvillimit të qendrueshëm, në promotorë dhe lokomotiva të zhvillimit të gjelbër, në harmoni me mjedisin dhe në mbrojtje të tij, për t'u lënë fëmijëve tanë një planet më të pastër dhe një jetë më të begatë.

Konkursi fotografik #OurLakeOhrid

FITUESIT

Klaudio Spirollari	Slobodan Dimitrovski
Kristina Zaturavska	Lisa Chiou
Diaro24horas	Gjergji Koki
Zoya Naskova	Amer Demishi
Nikola Paskali	Evelino Tahip
Aleksandar Angelovski	Nikola Verusheski
Iulia Enkelana	Guelbear
Enkel Dika	Anxhela Latifllari
Betim Berisha	Rachel Ling
Lidia Janevski	Harry Lesner
Kristi Alla	Mark Fennelly
Mihaela Miova	Marija Dojoshevaska
Audrey Lesner	Altina Ismaili
Mimoza Cholak	Eduards Muiznieks
	Ramadan Besim

Intervistë me Nikola Paskali, një nga fituesit e konkursit fotografik

Z. Nikola, së pari duam t'ju urojmë për fotot e mrekullueshme që ju keni postuar në konkursin tonë të fotografisë #OurLakeOhrid. 6 nga 50 fotot fituese janë me autorësinë tuaj. Janë shumë unike pasi përfaqësojnë një pjesë jo shumë të dukshme të Liqenit për fotografët e tjerë, pikërisht botën nënujore të Liqenit të Ohrit. Çfarë mund të na thoni rreth kësaj eksperience?

Që në moshë të vogël, isha në kontakt me botën nënujore pasi im atë ishte zhytës. Shpesh isha pjesë e udhëtimeve të tij nënujore me miqtë dhe kolegët, dhe këto udhëtime shënuan hapat e mi të parë drejt eksplorimit nënujor. Tashmë e praktikoj këtë sport prej 16 vitesh, që nga zhytja ime e parë në Liqenin e Ohrit. Pas diplomimit në arkeologji, unë kombinoj dy profesionet e mia në një, pikërisht në arkeologjinë nënujore. Kryesisht kërkimet e mia fokusohen në zonat arkeologjike nënujore ekzistuese, por gjithashtu eksploroj dhe zona të tjera të pazuluara dhe shpella nënujore, duke zbuluar florën dhe faunën. Gjatë sesioneve të mia të zhytjes, nuk mund të humbas mundësinë për të shkrepur foto, dhe për t'ia treguar këtë bukuri botës. Eksperienca më ka mësuar që të jem shumë i kujdesshëm, të ruaj dhe të mbroj liqenin tonë si një trashëgimi e çmuar në çdo këndvështrim: natyror, kulturor, shkencor dhe turistik. Mendoj se ne duhet ta mbrojmë fort këtë trashëgimi që kemi.

Cilat janë gjërat më të rëndësishme që keni gjetur në thellësi të Liqenit?

Një nga zbulimet më interesante në gjithë eksperiencën time është një barkë 'monoxyl', një tip barke e gjatë e zbuluar nën ujë pranë Manastirit të Shen Naumit në vitin 2009. Është një pajisje

druri, objekt lundrimi që quhej monoxsil për arsye se në pamje të parë të duket se është bërë vetëm me një copë të vetme druri. Nevojiten kërkime të tjera për të identifikuar se çfarë tip objekti është, për çfarë aktiviteti përdorej dhe cilës periudhë i përket.

Së fundi, keni publikuar në mediat sociale foto të shumë barkave të mbytura. Sa të vjetra janë dhe cila është historia e tyre? Çfarë bëni ju me ato që gjeni? A i dërgoni në muze, në Ohër apo në Strugë?

Anijet e mbytura në Strugë janë një vend shumë interesant arkeologjik me rëndësi për eksplorime shkencore. Janë dy barka të mëdha dhe disa vagone mallrash të prodhuar në 1887 nga një kompani italiane. Mendohet se anijet janë mbytur këtu gjatë Luftës së Parë Botërore dhe ky vend është zbuluar nga zhytësit në Strugë në vitet 80. Ka shumë histori të ndryshme për historinë e këtyre anijeve, por vetëm me kërkime shkencore të sakta mund t'i përgjigjen disa pyetjeve si: me çfarë mënyre janë zhytur këto anije, nëse janë mbytur enkas? Ose nëse nuk janë sulmuar, si janë mbytur? Gjithashtu nga kërkimet dhe arkivat duhet të gjejmë saktësisht se çfarë ngarkese transportonin ato? Për çdo zbulim që ne bëjmë nën ujë, informojmë Institutin për Mbrojtjen e Monumenteve të Kulturës dhe muzeumet e Strugës dhe Ohrit. Atyre u çojmë fotografitë, videot dhe gjithë materialet grafike që ne gjejmë nga udhëtimet tona nën ujë. Gjithashtu çdo objekt i gjetur i dorëzohet institucioneve. Është detyra jonë të informojmë muzeumet, pasi nuk kemi një Qendër të Arkeologjisë Nënujore në vendin tonë, që është e domosdoshme.

Fotot: Nikola Paskali, Akvatek

Sa e mbrojtur është pasuria nënujore e Liqenit të Ohrit?

Qyteti i Ohrit dhe Liqeni i Ohrit janë listuar si një pasuri mikse natyrore dhe kulturore në UNESCO. Institucionet janë duke punuar për të mbrojtur, ruajtur dhe promovuar Liqenin e Ohrit si një trashëgimi unike. Gjithashtu qytetarët, organizatat civile marrin pjesë aktivisht në ruajtjen e kësaj trashëgimie. Por mendoj se mund të bëjmë më shumë dhe më mirë. Problemet ende ekzistojnë dhe nevojiten strategji për t'i tejkaluar ato. Siç ju thashë, nevojitet ndërtimi i një Qendre të Arkeologjisë nënujore. Ne shpresojmë që kjo të bëhet një Qendër Ndërkombëtare, e cila të kujdeset për mbrojtjen dhe eksplorimin e siteve të arkeologjisë nënujore. Jam i sigurt se dhe vendet e rajonit do të ishin të interesuara për këtë bashkëpunim dhe për të shkëmbyer eksperiencat e tyre. Kjo qendër do të ishte me rëndësi të madhe për mbrojtjen dhe ruajtjen e trashëgimisë së Liqenit të Ohrit.

Ju ofroni trajnime për zhytësit e rinj në qendrën tuaj AKVATEK. Cila është këshilla që u jepni të rinjve se si ta mbrojnë këtë trashëgimi?

Qendra e zhytjes AKVATEK ofron një sërë kursesh, që nga zhytjet rekreative e deri tek teknikat më profesionale të zhytjes. Ne vazhdimisht dhe pa u lodhur u mësojmë të rinjve si të sillen dhe si të respektojnë trashëgiminë kulturore dhe natyrore. I paralajmërojmë të mos prekin asgjë nën ujë, të mos marrin objekte që janë me vlerë dhe të mos dëmtojnë sitet nënujore. Përgjithësisht studentët tanë janë në dijeni se po zhyten në një liqen që ka një pasuri të jashtëzakonshme në çdo kuptim. Rregulli numër një është: Shiko, por mos prek!

Portret

Jeta e përditshme e një peshkatari në Pogradec

Endri është një peshkatar që jeton në Pogradec. Çdo ditë ai zgjohet herët në mëngjes për të shkuar për peshkim dhe kjo është puna e vetme që ai bën për të ushqyer familjen. Endri është babai i tre fëmijëve: një vajzë dhe dy djem binjakë. Së bashku

me gruan ata bëhen 5 në familje dhe Endri është i vetmi që punon. Endri thotë se është e vështirë që të gjesh një punë tjetër në Pogradec, por me peshkimin mund të jetosh disi.

“Por kjo është punë sezonale. Ka rregulla strikte që rregullojnë periudhën ligjore se kur duhet të peshkosh, dhe ne i respektojmë këto rregulla, - thotë Endri. Këto kufizime kanë të bëjnë me rregullimet e kohës specifike për peshkim. Për çdo specie, veçanërisht për Koranin, Belushkun dhe Krapin ka limite përsa i përket zonës së peshkimit, kohës, madhësisë së peshkut etj. Endri bashkë me 40 peshkatarë të tjerë të lineluar në Pogradec punojnë gjatë kohës së lejuar për peshkim. Muajt e tjerë ata shkojnë në Greqinë fqinje për të bërë punë sezonale në bujqësi, si mbledhjen e qershive apo ullinj. Kjo është jeta rutine e një

Ne foto: Endri Perre

peshkatar në Pogradec. Endri e do punën e tij por nuk është i kënaqur, pasi si shumë peshkatarë të tjerë ata nuk ka pagë të qendrueshme dhe sigurime për pension.

Por ditët e tij nuk janë gjithnjë gri. Ai thotë se lajmi i mirë është që situata në Liqenin e Ohrit sa vjen dhe përmirësohet çdo vit. Numri i peshqve është rritur, liqeni është më i populluar, pasi peshkatarët respektojnë me rigorozitet periudhën e rritjes së tyre, dhe gjithë procedurat për hedhjen e rasatit, pra vezëve të peshkut në kohën e duhur dhe në thellësinë e duhur.

Kur është koha e lejuar për të peshkuar, në një ditë me fat, Endri kap 2-3 kg peshk në ditë. Ai i shet ato në qendrat e grumbullim-

it në Pogradec për një çmim më pak se 10 euro/kg. Me këto para ai mund të rregullojë problemet ekonomike disi. Endri është optimist se diçka po ndryshon për mirë në qytetin e Pogradecit. Vëmendja e UNESCO, e organizmave të tjerë, që kanë trajnuar edhe peshkatarët për ta mbrojtur këtë pasuri, kanë bërë punën e tyre. Duket se në Pogradec të gjithë janë ndërgjegjësuar për ta mbrojtur këtë liqen, pasi ai konsiderohet e vetmja pasuri e banorëve. Endri është optimist edhe për ndryshimet turistike dhe investimet e qeverisë. “Jam i kënaqur se shumë njerëz kanë kthyer vëmendjen nga Pogradeci për ta bërë më të bukur dhe më të jetueshëm këtë qytet”.

Ruajtja e Troftës në Liqenin e Ohrit

Shkencëtarët dhe peshkatarët maqedonas janë bashkuar për të filluar mbarështimin artificial të troftës unike në Liqenin e Ohrit, si dhe lumenjtë që dalin prej tij si Drini i Zi. Ky është fokusi i një artikulli, shkruar nga agjencia ndërkombëtare prestigjioze e lajmeve Reuters për rajonin e Liqenit të Ohrit. Për shkak të gjuetisë së paligjshme dhe mbipeshkimit, trofta e Ohrit është në prag të zhdukjes, pavarësisht përpjekjeve për ruajtjen e saj, duke përfshirë një ndalim 10-vjeçar të peshkimit të vendosur nga qeveria maqedonase që vazhdoi deri në vitin 2014.

“Problemi më i madh është gjuetia me të ashtuquajturat rrjeta të rrumbullakëta, të cilat kanë një grackë që është më e vogël se ajo e lejuar”, tha Dimitar, një peshkatar vendas. Sipas programit të ri të ruajtjes, peshkatarët nga Liqeni i Ohrit përdorin rrjeta për të kapur peshqit që janë gjatë procesit të hedhjes së vezëve, duke i vendosur ato me kujdes në kontejnerë.

Shkencëtarët nga Instituti Hidrobiologjik

Photo: Reuters

të Ohrit pastaj marrin vezën dhe spermatozoidin nga peshqit dhe vezët e fekundura i hedhin në liqen, tha biologu Zoran Spirkoski. “Këtë e bëjmë për të ndihmuar si popullin dhe troftën e liqenit të Ohrit. Një pjesë e troftës mund të rindërtohet përmes këtij lloji të ripopullimi”, tha Spirkoski për Reuters.

Turizmi në Pogradec

Intervistë Eduard Shalsin, deputet i parlamentit shqiptar

Z. Shalsi, kohët e fundit ju pamë në një ngjitje në Malin e Thatë, pikërisht në Pllajën e Pusit, duke promovuar turizmin malor rreth rajonit të Liqenit të Ohrit. Si mendoni cilat janë potencialet turistike të kësaj zone?

Eduard Shalsi

Pogradeci pavarësisht se njihet vetëm për turizmin liqenor, brenda vetes fsheh edhe një potencial të jashtëzakonshëm të turizmit malor, historik dhe kulturor. Mali i Thatë është perla që rri kryeneç mbi liqen, si stacioni ndarës mes Liqeneve të Prespës dhe Liqenit të Ohrit. Njohim disa pika turistike të famshme, si Mozaiku i Linit, por gjithashtu perla të tjera të fshehura janë Liqenet Akullnajore të Lukovës, Ura e Golikut, Guri Kamjes, të cilat po përpiqemi t'i promovojmë. Këtë verë do shihni sesi së bashku me të rinjtë e Pogradecit ne do promovojmë disa shtigje shumë interesante të zonës së Pogradecit, me qëllim zgjerimin e gamës së shërbimeve turistike.

Cilat janë planet e Qeverisë për të zhvilluar zonën tashmë që edhe pjesa shqiptare e Liqenit të Ohrit do të jetë në Unesco dhe liqeni do mbrohet si i tërë?

Fillimisht më duhet t'ju sjell në vëmendje se kemi nisur disa investime strategjike siç janë Unaza dhe hyrja e Pogradecit. Gjithashtu për rrugën Lin – Pogradec kemi siguruar financimin e plotë dhe besojmë se brenda këtij viti të tre këto investime do të përfundojnë. Kemi mbështetur Bashkinë e Pogradecit për financimin e një blloku banimi për të dhënë një model zhvillimor se si e shohim ne përmirësimin e infrastrukturës së qytetit. Gjithashtu po mendojmë seriozisht për një shëtitore të madhe në qytet, përgjatë liqenit, dhe tashmë që kemi dorëzuar aplikimin për në UNESCO, do të duhet të planifikojmë dhe dizenojmë duke respektuar rigorozisht dhe kriteret strikte që ky institucion aplikon. Po punojmë për të tjera investime në rrjetin energjetik, infrastrukturën arsimore si dhe shkollën profesionale.

Lini dhe Tushemishti janë përfshirë në programin e 100 fshatrave per financim. Çfarë do të financohet konkretisht?

Programi për Linin dhe Tushemishtin, synon zbatimin e investimeve të përbashkëta strategjike për zhvillimin e integruar të hapësirave rurale dhe liqenore të tyre. Do të kemi tre tipe ndërhyrjesh me projekte, kryesisht me ndërhyrje në infrastrukturës publike, projekte që ndihmojnë zhvillimin ekonomik të tyre si dhe trajnime për formimin profesional. Në fund të programit 3-vjeçar, do të kemi rezultate të prekshme në punësim, turizëm, ngritjen e një rrjeti të agro-turizmit, por edhe projekte të infrastrukturës që do të jenë të prekshme për komunitetet përkatëse. Për zonën Drilon – Tushemisht ka filluar edhe një studim nga Fondi Amerikan i Zhvillimit, në vijim të investimeve të suksesshme që janë bërë në partneritet me qeverinë shqiptare në qytete të ndryshme të Shqipërisë.

Mali i Thatë, një destinacion turistik dimëror

Mali i Thatë, i cili ndodhet përreth Liqenit të Ohrit, me një lartësi 2288 metra mbi nivelin e detit, ka parë shumë vizitorë këtë dimër. Gjatë dimrit 2017-2018, disa agjenci turistike në zonën e Pogradecit kanë organizuar ture për të apasionuarit për natyrën dhe sportet e aventurës dhe kanë ngjitur Malin e Thatë. Turi shkon deri në 8-9 orë deri sa mbërrin në Pllajën e Pusit, maja më e lartë e Malit të Thatë, e mbuluar e gjitha nga bora. Shumë ngjitje të tilla organizohen edhe në sezone të tjera, por në dimër është realisht shumë e vështirë. Kjo për shkak se je i detyruar të zbresësh brenda të njëjtës ditë nga mali, pasi nuk ka as vende ku të qëndrosh apo të kalosh natën. Por kushdo që e ka provuar këtë eksperiencë e përshkruan si shpërblyese, veçanërisht kur mbërrin në majë të malit dhe shijon pamjen e mrekullueshme. Nga kjo majë mund të admirosh tre liqenet: Ohrin, Prespën e Vogël dhe Prespën e Madhe. Në një ditë me diell, mund ti shohësh të tre liqenet shumë qartë, ndërsa në ditë gri, liqenet qendrojnë të fshehura poshtë reve, por gjithsesi pamja duket spektakolare. Kjo pjesë e Pogradecit është ende e paeksploruar mirë për vetë banorët. Ka disa të rinj që promovojnë fuqishëm zonat përreth Liqenit të Ohrit të cilat janë shumë tërheqëse për turizmin e aventurës. Deputeti i parlamentit shqiptar Eduard Shalsi që përfaqëson Pogradecin, është një nga personat që u ngjit në Majën e Pllajës së Pusit këtë janar. Ai postoi video dhe foto nga kjo eksperiencë magjepsëse, duke promovuar dhe natyrën e mrekullueshme rreth Liqenit të Ohrit në disa stacione televizive vendase.

Ka shumë kritika për pastërtinë e Liqenit të Ohrit. A ka ndonjë plan qeveria për të ndihmuar në këtë drejtim?

Suplementi i Trashëgimisë Botërore i Planit të Menaxhimit për Peizazhin e Mbrojtur të Pogradecit 2017 – 2027 sanksionon qartësisht plan-menaxhimin e pastrimit. Qëllimi është ndalimi dhe ndryshimi i situatës së përkeqësimit të mjedisit fizik dhe kimik të liqenit dhe ekosistemeve të tij. Ndër objektivat 10-vjeçare kemi vendosur :

- Trajtimi i plotë i të gjitha ujërave të zeza dhe ujërave industriale;
- Pastrimi dhe dekontaminimi i Memëlishtit dhe zonave të tjera minerare. Nga ky vit, të mos ketë asnjë rritje të nivelit të ndotjes nga metalet e rënda të sedimenteve në liqen përreth Memëlishtit (kromi, nikeli, kadmiumi, hekuri) duke përdorur një studim bazë deri më 2018.
- Restaurimi në gjendje pothuajse natyrore i Drilonit dhe kompleksit të ligatinave, i cili është një vend i njohur dhe një zonë shlodhëse.
- Ngritja e një sistemi funksional të grumbullimit dhe asgjësimit të mbetjeve të ngurta;
- Organizimi fushatave të pastrimit vullnetar të bregut.

TURIZMI

Rajoni i Liqenit të Ohrit në fokusin e mediave ndërkombëtare

Betim Berisha

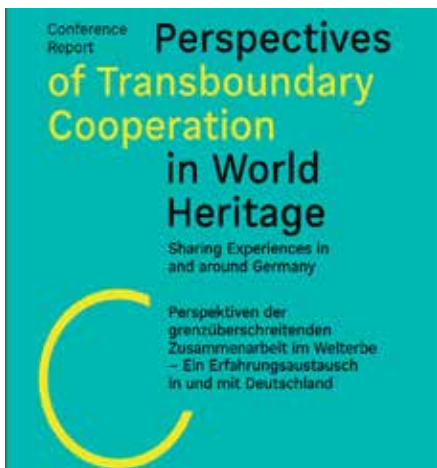
Rajoni i Liqenit të Ohrit, veçanërisht qyteti, ka qenë në focus të disa mediave ndërkombëtare dhe blogerëve të udhëtimit si një nga vendet më të bukura turistike të cilat duhet të vizitohen nga çdokush. Yahoo Travel ka shkruar një artikull për 5 qytetet si më të mira për t'u vizituar në Ballkan, ku Ohri zë vendin e parë, pasuar nga Bukureshti, Sofja, Beogradi dhe Sarajeva. "Ballkani është i sigurt, i përbalueshëm dhe mahnitës me një histori dhe kulturë të pasur! Nuk është çudi që ky rajon është bërë destinacioni turistik më popullor gjatë viteve të fundit", shkruhet në artikull. "Ohri është një

qytet i bukur plot hijeshi dhe histori të lashtë. Vendndodhja e tij buzë liqenit të qetë, plazhi i bukur në qytetin e vogël dhe rrëpira e kodrave e bëjnë të jetë një nga bukuritë e rralla natyrore. Atraksionet kryesore të Ohrit ndodhen brenda një zone jashtëzakonisht të përqendruar dhe të aksesueshme", - përfundon artikulli. Culture Trip është një tjetër media prestigjioze që shkruan për qytetin e Ohrit në artikullin me titull: "19 Vende të Mahnitëse që nuk e keni ditur se ekzistojnë në Evropë". Ohri është përfshirë në listën e 19 vendeve magjepsëse. Artikulli vijon: "Liqeni i Ohrit është një gur i

çmuar në kurorën tashmë të shndritshme të Maqedonisë. Pasi ta keni shijuar këtë magji natyrore, enduni nëpër kishat e panumërta mesjetare dhe zbuloni amfiteatrot e lashtë Romakë".

The Independent gjithashtu rendit Ohrin mes 10 vendeve më të bukura për t'u vizituar në Janar. Ja çfarë shkruan The Independent në artikullin e saj për Ohrin: "Ohri, qyteti i Maqedonisë, dikur ishte i famshëm për 365 kisha, një për çdo ditë të vitit. Nganjëherë i njohur si 'Jeruzalemi i Ballkanit', qyteti dhe Liqeni i Ohrit pranë saj janë pamjet e mbrojtura nga Unesco.

Botim/Prespektivat e bashkëpunimit ndërkufitar në pasuritë botërore

Gjermania ka numrin më të madh të pasurive ndërkufitare që lidhen me vlerat e tyre përtej kufijve të saj. Gjermania ka gjithsej 6 pasuri ndërkufitare nga gjithsej 41 të tilla të listuara si Trashëgimi Botërore (deri në korrik 2016). Personat përgjegjës për Trashëgiminë Botërore në zonat transnacionale ose ndërkufitare të Trashëgimisë Botërore në Gjermani dhe vendet e tyre partnere ndeshen me sfida shumë specifike çdo ditë, ato të ruajtjes, koordinimit, edukimit dhe zhvillimit të qëndrueshëm të vendeve përtej kufijve. Një nga qëllimet e kon-

Nikola Paskali

ferencës "Prespektivat e Bashkëpunimit Ndërkufitar në Trashëgiminë Botërore - Ndarja e Përvojave në dhe përreth Gjermanisë" ishte sjellja e këtyre përvojave si dhe njohuritë nga bashkëpunimi ndërkombëtar me vendet e tjera të Trashëgimisë Botërore. Tema e kësaj konference dy ditore, e organizuar nga datat 12-13 Dhjetor 2016, qëndron në zemër të sfidave dhe mundësive me të cilat ballafaqohet edhe rajoni i liqenit të Ohrit. Bashkëpunimi i suksesshëm ndërkufitar, shkëmbimi i qëndrueshëm i përvojave, mekanizmat e bashkëpunimit, mbrojtja

ligjore, dhe edukimi në një kontekst ndërkufitar janë të natyrshme për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore të rajonit të Liqenit të Ohrit. Duke shkëmbyer përvojat me vendet e tjera me të njëjtat sfida dhe mundësi, një eksperiencë e pasur gjatë shumë viteve të menaxhimit dhe mbrojtjes së përbashkët të këtyre vendeve mund të jetë e dobishme në të ardhmen për ruajtjen e trashëgimisë së rajonit. Lexoni këtu për më shumë informacion mbi botimin rreth kësaj konference zhvilluar në Gjermani.

Foto: Kristina Zaturavska

Partnerët

UNESCO
Qendra e Trashëgimisë Botërore-koordinatore e Projektit

Bashkimi Europian-
Kontribuesi Kryesor Financiar

Ministria e Turizmit dhe Mjedisit
e Republikës së Shqipërisë, bashkë-financues

Ministria e Kulturës
e Republikës së Shqipërisë

Ministria e Kulturës e ish
Republikës Jugosllave të Maqedonisë

Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Fizik
të ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë

ICCRUM
(Qendra Ndërkombëtare për Studimin e Ruajtjes dhe restaurimit të Pasurisë Kulturore)

ICOMOS
(Këshilli Ndërkombëtar mbi Monumentet e Vendet)

IUCN
(Unioni Ndërkombëtar për ruajtjen e Natyrës)

Çfarë pritet?

Kalendar

- Takimi i Komitetit të Trashëgimisë botërore në Manama, Bahrain (24 Qershor - 4 korrik 2018)
- Dita e Liqenit të Ohrit, 21 June 2018

Mbrojtja e Liqenit të Ohrit

Kjo është një gazetë e publikuar nga Projekti :Drejt një qeverisjeje të përbashkët të trashëgimisë natyrore dhe kulturore ndërkuftare të rajonit të Liqenit të Ohrit.

Gjuhët: Anglisht, Shqip, Maqedonisht.
Bashkimi Europian nuk është përgjegjës për përmbajtjen e kësaj gazete

Faqja e projektit: <http://whc.unesco.org/en/lake-ohrid-region>
Twitter: https://twitter.com/lake_ohrid
Facebook: <https://www.facebook.com/LakeOhridHeritage/>
Blog: <http://lakeohrid.blogspot.al/>

Per komente/suggjerime email: a.fiebig@unesco.org
Copyright: UNESCO